

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

โหราศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยการทำนายและพยากรณ์โชคชะตาของมนุษย์ รวมทั้ง ปรากฏการณ์ต่างๆ ของบ้านเมือง และของโลก โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ บนท้องฟ้า เป็นเครื่องชี้แล้วบันทึกไว้เป็นสถิติ ไม่ว่าจะชาติใดก็มีวิชาโหราศาสตร์ประจำชาติอยู่ทั้งนั้น

โหราศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งจะว่าไปแล้ว คนไทยนั้นมีความคุ้นเคยกับโหราศาสตร์มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเลยทีเดียว เนื่องจากสมัยก่อนนั้น เมื่อจะออกศึกสงคราม ก็จะให้โหรดูฤกษ์ยามเพื่อให้เกิดสิริมงคลในการรบซึ่งจะนำไปสู่การชนะ ชำคิกนั้นเอง¹

ต่อมาในยุครัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 4 โหราศาสตร์นั้นนับได้ว่าเป็นยุคที่เฟื่องฟูมาก จะเห็นได้ว่ารัชกาลที่ 4 ทรงได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งโหราศาสตร์และดาราศาสตร์ไทย แต่ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการยุบกรมโหร จึงทำให้บรรดาโหรเกรงว่าศาสตร์นี้จะหายไป จึงได้จัดตั้งสมาคมโหรแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อเปิดสอนวิชาโหราศาสตร์ให้แก่คนทั่วไป และต่อมา หมอดูบางส่วนก็ได้หันมาให้บริการตามโรงแรม และห้างสรรพสินค้ากันมากขึ้น จึงทำให้ธุรกิจนี้ ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น²

แม้ว่าโหราศาสตร์จะเป็นศาสตร์ที่ถือกำเนิดมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ก็เป็นศาสตร์ที่ลึกลับและยากแก่การพิสูจน์ เพราะเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับความเชื่อและเหตุผลทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล จนดูเหมือนเป็นเรื่องไร้สาระและงมงายสำหรับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้และเป็นเหตุเป็นผลทางวิทยาศาสตร์มากกว่า

¹ นวฤทธิ์ เอ็บอิม, "แนวทางการสร้างความเชื่อของนักโหราศาสตร์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ในบริบททางโหราศาสตร์และทางธุรกิจ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาวารสารสนเทศ สาขาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 2.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตหรือพฤติกรรมบางอย่างในสังคมยุคปัจจุบัน มิได้อาศัยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องคำนึงถึงเหตุผลทางจิตวิทยาด้วย³ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ พื้นฐานทางด้านสังคมและจิตใจของแต่ละบุคคล ยกตัวอย่างเช่น ผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตอาจไม่ต้องพึ่งศาสตร์นี้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่กำลังประสบปัญหาเกิดความท้อแท้หมดหวัง ก็จะมีหันหน้าเข้าพึ่งศาสตร์นี้ โดยอาศัยการทำนายหรือพยากรณ์จากหมอดู เพื่อหาทางออกหรือเพื่อแก้ไขปัญหานั้น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้โหราศาสตร์ยังคงมีความสำคัญและอยู่กับสังคมมนุษย์จนถึงปัจจุบัน

สาเหตุจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยและความไม่คล่องตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ และต่อบุคคลต่างๆในสังคมมากมาย ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพของจิตใจ บางคนต้องพบกับความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมรอบข้าง บางคนก็ตกงาน บางคนที่เคยประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานกลับกลายเป็นบุคคลล้มละลายก็มี จึงทำให้บุคคลเหล่านี้พยายามที่จะหาที่พึ่งและทางออกที่ดีที่สุดให้กับชีวิตและจิตใจของตนเอง โดยส่วนใหญ่แล้วเลือกที่จะพึ่งโหราศาสตร์ โดยเลือกใช้บริการหมอดูมากกว่าจะไปปรึกษาจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของปัญหาและความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังที่งานวิจัยของ วันเพ็ญ พราวศรี⁴ นักจิตวิทยาแห่งศูนย์สุขภาพจิตชุมชน ชัยนาท ได้ให้เหตุผลสนับสนุนไว้ว่า หมอดูสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับผู้ประสบปัญหา และช่วยป้องกันการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยทางจิตได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในบทบาทของจิตแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์เสียอีก เนื่องจากจิตแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์มีไม่เพียงพอ ประกอบกับ ผู้มาใช้บริการไม่คุ้นเคยกับการมานั่งเล่าปัญหาชีวิตในสถานที่ราชการหรือคลินิคอย่างเป็นทางการ แต่เลือกที่จะใช้บริการหมอดูมากกว่า เพราะคิดว่าหมอดูสามารถเข้าใจตนได้ดีกว่าพวกจิตแพทย์หรือนักสังคมสงเคราะห์ การดูหมอนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิชาโหราศาสตร์ ซึ่งในแง่ของเศรษฐศาสตร์ถือเป็นการบริโภคสินค้า และเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น บทบาทของโหราศาสตร์ในด้านธุรกิจและการเมือง ได้มีการอาศัยหมอดูในกำหนดฤกษ์ยามในการประกอบกิจการทางการเมืองหรือในทางธุรกิจ เช่น การให้หมอดูหาฤกษ์ยามในการเปิดบริษัท เป็นต้น นอกจากนี้ ในบางบริษัทยังมีการใช้โหราศาสตร์แบบจีน ที่เรียกว่า โหงวเฮ้ง เข้ามาใช้ในการพิจารณาและคัดเลือกบุคคลเข้า

³ Shira B. Lewin, "Economics and Psychology : Lessons For Our Own Day From the Twentieth Century," *Journal of Economic Literature* 34 (September 1996) : 1293.

⁴ วันเพ็ญ พราวศรี, "นักโหราศาสตร์มีบทบาทในปัญหาสุขภาพจิตของคนไทย," *เดอะเนชั่น* (12 พฤศจิกายน 2523) : 1 อ้างถึงใน ภิญโญ พงศ์เจริญ, "บทบาทของโหรในสังคมไทย," (ภาคนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543).

ทำงาน และมีการนำหลักฮวงจุ้ยเข้ามาใช้กับกิจการธนาคารด้วย⁵ นอกจากนี้ยังได้มีการนำเอาโหราศาสตร์มาใช้ในการพยากรณ์ภาวะทางการเงินในอนาคตว่าจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไร เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจวางนโยบายต่างๆของธนาคาร เป็นต้น ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหมอดูมีบทบาทคล้ายกับนักเศรษฐศาสตร์ในแง่ของการทำนายหรือพยากรณ์แนวโน้มความเป็นไปของภาวะเศรษฐกิจ แต่ต่างกันตรงที่ นักเศรษฐศาสตร์จะใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ประกอบการอธิบาย แต่หมอดูจะใช้หลักของวิชาโหราศาสตร์มาอธิบายประกอบเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้หลักของโหราศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ คำทำนายก็อาจเกิดความผิดพลาดได้ เพราะฉะนั้นผู้รับฟังจึงควรใช้วิจารณญาณในการรับฟังด้วย

จากการสำรวจพฤติกรรมการใช้บริการดูหมอดูของคนกรุงเทพฯ จำนวน 1,132 คนของบริษัทศูนย์วิจัยกิจการไทยฯ เมื่อระหว่างวันที่ 26 พฤศจิกายน - 11 ธันวาคม 2544 พบว่าผู้ที่เคยใช้บริการดูหมอดูในปี 2544 มีมากถึง 80.8% และในช่วงเศรษฐกิจซบเซาเช่นนี้ พบว่าส่วนใหญ่แล้วยังคงใช้บริการดูหมอดูเท่าเดิม ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1 : การใช้บริการหมอดู

	ปี 2544	ปี 2545
เคยใช้บริการ	80.8%	91.8%
ไม่เคยใช้บริการ	19.2%	8.2%

ที่มา : โพลล์สำรวจของบริษัทศูนย์วิจัยกิจการไทย จำกัด

ศูนย์วิจัยกิจการไทย จำกัด
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵อุเทณี มณฑะเกียรติทอง, "โหราศาสตร์ไทยกับการวางแผนและควบคุมกิจการธนาคาร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534).

ตารางที่ 1.2 : ความถี่ในการใช้บริการหมอดู

ความถี่	ปี 2544	ปี 2545
เท่าเดิม	52.4%	40.5%
น้อยลง	36.9%	38.5%
มากขึ้น	10.7%	21.0%

ที่มา : โพลล์สำรวจของบริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าภาวะเศรษฐกิจจะซบเซา แต่ธุรกิจหมอดูกลับไม่ได้รับผลกระทบ จึงนับว่าเป็นธุรกิจหนึ่งที่น่าสนใจ ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการบริการหมอดูเพิ่มขึ้นหลายรูปแบบ ไม่เพียงแต่การพยากรณ์ดวงชะตาในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตามโรงแรม ห้างสรรพสินค้า สมาคมโหราแห่งประเทศไทย หรือที่บ้านหมอดูเท่านั้น แต่ยังมีบริการทางโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตอีกด้วย ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงผู้ใช้บริการได้หลายรูปแบบมากขึ้นแล้วแต่ความชอบและความสะดวก ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีโรงเรียนสอนการพยากรณ์ที่เปิดสอนให้สำหรับผู้สนใจ ถือเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วย

จากการสำรวจของบริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด พบว่าจำนวนเงินที่หมุนเวียนอยู่ในธุรกิจหมอดูในกรุงเทพฯ ในปี 2544 นั้นสูงถึงประมาณ 1,000 ล้านบาท⁶ และเพิ่มมากขึ้นในปี 2545 โดยในปี 2545 นั้น คนกรุงเทพฯ เสียค่าใช้จ่ายในการดูหมอดูประมาณ 1,500 ล้านบาท ซึ่งมูลค่านี้ยังไม่รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ธุรกิจหนังสือและเทปการพยากรณ์ดวงชะตา ธุรกิจการสะเดาะเคราะห์ และโรงเรียนสอนการพยากรณ์⁷

⁶ บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, "คนกรุงเทพฯกับการใช้บริการหมอดู," โพลล์เศรษฐกิจ (18 ธันวาคม 2544).

⁷ เรื่องเดียวกัน, 24 ธันวาคม 2545.

จึงนำศึกษาว่า ผู้ที่มารับบริการหมอดูมีลักษณะอย่างไร มีพฤติกรรมในการใช้บริการหมอดูอย่างไร และปัจจัยใดที่มีผลต่อการใช้บริการหมอดู

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาลักษณะของผู้ที่ใช้บริการหมอดู และพฤติกรรมการใช้บริการหมอดูในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ของการใช้บริการหมอดูในกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการหมอดูที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
2. ศึกษาเฉพาะผู้ใช้บริการหมอดูที่พยากรณ์อยู่เป็นที่ เช่น สำนัก บริษัท บ้าน วัด ห้างสรรพสินค้า โรงแรม เป็นต้น ไม่รวมหมอดูที่ทำนายอยู่ตามใต้ต้นไม้ การดูดวงตามตู้พยากรณ์และทางโทรศัพท์

1.4 คำจำกัดความ

หมอดู หมายถึง ผู้ที่มีอาชีพในการทำนายหรือพยากรณ์ดวงชะตาและเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยวิธีการทางโหราศาสตร์ต่างๆกันไป แล้วแต่ความชำนาญ

การดูหมอดู หมายถึง การใช้บริการหมอดู ให้หมอดูทำนายหรือพยากรณ์ดวงชะตาหรือเหตุการณ์ต่างๆ เฉพาะดวงชะตาของตนเอง โดยไม่รวมถึงการให้บริการดูหมอดูแทนคนอื่นโดยเสียเงินค่าใช้บริการ

ปัญหาความคับข้องใจ หมายถึง ปัญหาทางอารมณ์และจิตใจที่ทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกไม่สบายใจหรือวิตกกังวล

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

จากผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงลักษณะของผู้ใช้บริการหมอดู ทราบถึงพฤติกรรมการใช้บริการหมอดู ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ของการใช้บริการหมอดูในกรุงเทพมหานคร และทราบถึงรูปแบบการพยากรณ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับผู้ที่สนใจ นอกจากนี้ ยังทราบถึงผลของการทำนายของหมอดูที่มีต่อความสบายใจของผู้ที่มาใช้บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาททางด้านจิตใจของหมอดูต่อผู้ใช้บริการ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย